

کامی قزوینی به پیروی از برادر، به هند مهاجرت کرد، اما لطف اکبرشاه چندان شامل حال او نشد. از تاریخ مرگ او نیز اطلاع دقیقی در دست نیست. گویا او آثاری داشته که از میان آنها تنها نفایس‌المآثر برجای مانده است. این اثر که به نام اکبر نگاشته شد، تلفیقی از تذکره و تاریخ‌نگاری است و علاوه بر احوال و اشعار شاعران معاصر کامی، بخشی از تاریخ گورکانیان را نیز در بر می‌گیرد. تألیف نفایس‌المآثر در ۹۷۳ق آغاز و بنابر ماده‌تاریخی در ۹۷۹ق به پایان رسیده، اما براساس شواهد و قراین موجود در متن، کامی تا ۹۹۸ق به نگاشتن این اثر ادامه داده است. نفایس‌المآثر چه در روزگار خویش و چه بعدتر مورد کم لطفی قرار گرفت و علاوه بر ناموفق بودن در کسب توجه اکبر، بعضی تذکره‌نویسان و تاریخ‌نگاران بدون ذکر نام از آن در آثارشان استفاده کرده‌اند.

این کتاب برای نخستین بار به کوشش سعید

تذکره نفایس‌المآثر، تألیف علاءالدوله کامی قزوینی، تحقیق و تصحیح سعید شفیعیون، تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی؛ دانشگاه آزاد اسلامی؛ سازمان چاپ و انتشارات، ۱۳۹۵، ۱۲۳۶ص، ۷۰۰۰۰ تومان.

آنچه از کامی قزوینی می‌دانیم محدود به اطلاعاتی است که در اثرش آورده است. او در حدود میانه سده ۱۰ق در قزوین به دنیا آمد. کامی قزوینی از خاندان برجسته سادات حسنی قزوین و فرزند میر یحیی معصوم، مؤلف لب التواریخ بود. ظاهراً خاندان وی به اتهام سنی‌گری و برشوراندن مردم، مورد غضب شاه تهماسب قرار می‌گیرند. برادر وی، عبداللطیف، که در سفر همایون به ایران محل توجه او قرار گرفته بود، به هند مهاجرت کرد. مرگ ناپهنگام همایون سبب شد که عبداللطیف به دربار اکبر راه یابد. در اواخر دهه شصت سده دهم هجری

شفیعیون تصحیح و منتشر شده است. او ده نسخه از این اثر را شناسایی کرده که از میان آنها چهار نسخه را اساس کار خویش قرار داده است: نخست نسخه کتابخانه مونیخ که قدیم‌ترین نسخه موجود از این اثر است؛ دوم، نسخه کتابخانه علیگره که ظاهراً کامل‌ترین نسخه نفایس‌المآثر و شاید آخرین تحریر باشد و به نوعی کامل‌شده نسخه مونیخ است؛ سوم، نسخه کتابخانه رامپور که در قیاس با نسخه مونیخ و علیگره متفاوت است و برخی اطلاعات موجود در آن، در هیچ‌کدام از نسخ مزبور نیامده است. چهارم، نسخه کتابخانه بریتیش میوزیوم که در واقع مجموعه‌ای از تلخیص چندین تذکره و تاریخ است و بخشی از نفایس‌المآثر را نیز در بر می‌گیرد.

سیاق تقسیم‌بندی فصول کتاب بر اساس «مطلع»، «بیت»، «مصرع» و «مقطع» است. «مطلع» شامل حمد و سپاس و مقدمه‌ای در ترجیح نظم به نثر، سبب تألیف کتاب، سبب مهاجرت کامی به هند، مدح اکبرشاه و هندوستان و تعریف قالب‌های شعری است. بخش اصلی کتاب در بیست و هشت «بیت» آمده که در این بخش تخلص شاعران و صاحبان تراجم به صورت الفبایی مرتب شده است و شرح حال ۴۹۴ شاعر را به صورت مستقل در بر می‌گیرد. این بخش تنها شامل شرح حال شاعران نیست، بلکه زندگی علما، عرفا و حتی موسیقی‌دانان دربار اکبر را نیز در بر می‌گیرد و در حد اختصار اطلاعات جغرافیایی مولد این افراد نیز درج شده است. از جمله ویژگی‌های این کتاب، ذکر قطعات منشور در لابه‌لای اشعار

برخی از این شاعران است. بخش پایانی کتاب تحت عنوان «مقطع» شامل مطالب تاریخی است و سه «مطلب» را شامل می‌شود، نخست، ظهور ظهیرالدین بابر تا سلطنت همایون؛ دوم، سلطنت همایون تا سلطنت اکبر؛ سوم، وقایع پادشاهی اکبر تا سال ۹۸۴ق. در مجموع بخش تاریخی این اثر نیز شامل اطلاعات ارزنده‌ای است که پاره‌ای از آنها حاصل مشاهدات عینی کامی و پاره‌ای دیگر با استفاده از منابع تاریخی تدوین شده است. نمایه پایانی نفایس‌المآثر شامل آیات، احادیث و اقوال، نام‌ها، جای‌ها، آثار، ماده‌تاریخ، طبقات، نام‌های شاعران و کشف‌المصاریع است. **زهرامعمر**

خدمات کاتبان هندو به زبان و ادب فارسی، تألیف حمیدرضا قلیچ‌خانی، تهران، وراقان، ۱۳۹۵، ۱۸۴ص، ۱۰۰۰۰ تومان.

کتاب خدمات کاتبان هندو به زبان و ادب فارسی کوششی در راستای معرفی برخی کاتبان هندو است. مؤلف پس از مقدمه و دیباچه، مطالب را در سه فصل اصلی آورده است. در فصل نخست با عنوان «خوشنویسی اسلامی در شبه‌قاره هند»، شرح مختصری از تاریخچه کتیبه‌نگاری در شبه‌قاره بیان شده است. در این راستا سنت کتیبه‌نگاری آن دیار بر اساس زمان و زبان به دو گروه کتیبه‌های عربی (تا سده شش میلادی) و کتیبه‌های فارسی (از میانه سده ششم به بعد) تقسیم شده است. مؤلف با تکیه بر گروه دوم، به معرفی کتیبه‌های فارسی برخی